

GOGA

Nora Verde

○ Ljubezni, batinah in revoluciji

Ti kar!

»Pomemben je tajming in valjda plac. Hodiš na veliiiiika zborovanja, si na preži za masovkami, koncerti, festivali, kjer se folk naliva in skače do jutra. Folk, ki ma keš in za sabo seje plastenke ko drekce. Glej, da prideš pravočasno, točno takrat, ko začnejo odhajati, ne dosti pozneje, ker ti bodo pobrali smetano njihovi čistilci ali konkurenca. S sabo vzameš par velikih plastičnih vreč, jih zbašeš v ruzak in greš. Ko najdeš platenko, izprazniš ves šit iz nje, jo pohodiš in zravnáš, da bo čim tanjša, in boš več spravila v ruzak. To je ves keč, da boš na koncu pobrala več keša,« ji je Beni rafalno zdrdral svoj nauk za pobiranje plastenk.

Poskušala se je skoncentrirati na vsako njegovo besedo, toda misli so ji stalno bežale k butastim podrobnostim; njegovimi sprani sivi majici, na kateri je z ogromnimi rume-nimi črkami pisalo *No-Means-No*, h krušnim drobtinam in k zmečkanim trakovom zeljnate solate, ki jih je, medtem ko je na klopi jedel kebab, pljuval predse, k materi, ki je za roko vlekla otroka preko ceste, velikanski neonki Arena Centra pol kilometra naprej. V glavi ji je ostal samo tisti »Pomemben je tajming«, in nekaj o poravnavi prazne plastenke z nogami.

‘Ni šanse, da bi ga prosila, naj mi to še enkrat ponovi. Se bom že nekako znašla,’ je razmišljala, potem ko sta se poslovila. Hodila je proti svojemu hišnemu vходу.

Že dneve je surfala po netu in prebiralala forume o pobiranju plastenk. Ljudje so govorili marsikaj, češ da je to postal predober biznis, da je neka baba iz Šibenika zaslužila okoli 80.000 kun, ko je dan in noč zbirala plastenke po plažah, da je »na terenu« že masovna konkurenca pobiralcev. To niso več brezdomci in sociala, ampak upokojenci in folk, ki je tako kot ona že mesece brez dela. »Mala malca ti je pobrat tud po 150 flaš dnevno, sam če greš na prave place in na tri, štir dni menjaš četrt. Mesečno ti je to prek dva tisoč kun, to pa so že dobri denarci. Delaš max tri ure dnevno, najbolj pa je, da nimaš šefa, ki bi te jebal v glavo,« je pisal neki forumaš.

Vstopila je v stanovanje in se s trebuchom vrgla na posteljo. Bil je vroč, soparen začetek septembra, četrtek zvečer. Razmišljala je o tuširanju, otopelo in brez želje, da bi se zares premaknila. V eni uri se ji je posrečilo samo z nožnimi prsti olupiti japonke z levega in desnega stopala in se obrniti z boka na bok ter se hladiti na tistem delu rjuhe, ki ga še ni pogrela s telesom.

Bilo je že enajst zvečer, ko se je dvignila s postelje in se končno šla tuširat.

Stuširala se je z mlačno vodo in se obrisala z grobo brisačo. Vrnila se je na posteljo, še vedno naga. Zdaj se je res počutila bolje. Voda dela čudeže, je pomislila. Dobro je, dokler še imam vodo — je tiho rekla in poskušala izbiti atome ironije iz te povedi. Za spremembo ji ni šlo slabo.

Jutrišnji dan je prevrtela kot dolgočasen komad s palcem na fastforwardu. Play je pritisnila šele okoli desete zvečer. Nikakor se ni mogla domisliti, kaj bi oblekla.

‘Rabim nekaj, v čemer bom praktično nevidna, a vseeno kul, kot da grem zares na parti,’ je razmišljala in brskala po omari. Ni vedela, kako se oblečejo pobiralci plastenk na svoji prvi nalogi. Priročnik o tem še ni izšel v hrvaškem prevodu.

Našla je stare poletne kavbojke in karirasto srajco. Obleka iz preteklih časov, ko je še delala in hodila ven, zapravljala denar za drink in občasne nakupe po trgovinah. V še vedno soliden Dakineov ruzak je zložila tistih šest ogromnih plastičnih vreč. Bila je pripravljena.

Iz tramvaja je izstopila pri veliki cerkvi, ki je spominjala na vesoljsko ladjo. Na poti k jezeru je videla reke ljudi, ki so romali naproti zvoku gromoglasne glasbe, za katero se ni dalo ugotoviti, od kod točno prihaja. Imela je občutek, da se zvok odbija od debel in zidov jarunskih stavb in se nato premeteno razprši, kakor da nalašč ne bi hotel, da bi mu določili vir.

Ni ji prišlo na misel, da bi takoj začela pobirati, čakala je, da se stopi z gnečo. Šla je mimo nekaj košev, do vrha napolnjenih s praznimi pločevinkami in plastenkami. Več ko je bilo ljudi okoli nje, bolj je postajala živčna.

Vse to ji je bilo še predobro znano. Basi in bobni v daljavi, kup veselih in opitih ljudi, ki se majejo po cesti. Prihajali so ji naproti, gledala je njihove obraze, do njenih ušes so prihajali besedni okruški: »... tisti tip, saj ga poznaš, iz 9. gimnazije« in »... bili so hudi, jaz sem jih videl že pred dvema letoma na ...«

Končno je prispela do malih belih šotorov, v katerih so prodajali vstopnice in zapestnice za vstop na festival. Tam so na travi posedale skupinice ljudi, ki so pili, kadili in vpili drug čez drugega. Zanje so bile vstopnice predrage, imeli pa so nekaj keša za drink in genialen načrt, s katero finto bodo vstopili s tujo zapestnico.

Še sama je sedla na vlažno travo kakšnih dvajset metrov stran in čakala, da se gosenica odhajajočih vsaj malo zredči.

Bilo ji je bed zaradi vsega. Doma se je vse zdelo precej enostavno. Prideš, pobiraš plastenke, jih mečeš v vrečo in greš naprej po svoji poti. Tukaj med vsemi temi ljudmi, facami in glasovi pa je bilo drugače.

‘Jebeni ponos in sram,’ si je govorila. Jezil jo je občutek lastne manjvrednosti, nenehno prevpraševanje in brkljanje po tem, kaj ji manjka, kakšna je, ali zmore tako kot drugi. Če ne bi bilo vsega tega, ne bi nikoli pristala tu, s polivinilastimi vrečami v ruzaku. Bila bi tam, notri, na drugi strani žice, poslušala bi bende in udarjala v ritmu.

Poskušala je razmišljati o čem drugem, samo da bi ji minil čas.

Poletje, treba je razmišljati o poletju. *Summertime, and the living is easy ...* Sugestija je močna stvar, o ja.

In posrečilo se ji je, prav super se je odlepila od prejšnjih črnih misli. Razgrnila je stari spomin na poletni žar na Kolpi, ko sta s Pongijem, potem ko so vsi odšli spat siti in napiti, začela plezati drug po drugem v postelji. Zgodil se je seks, njun prvi pravi seks, za katerega sta mislila, da ga nihče drug v tisti montažni leseni hišici ni počestkal. Češ da sta bila tiha in zdravniško precizna. Mesece pozneje ju

je ves folk zajebaval na račun tega dogodka, a ni jima bilo mar, šele začela sta hoditi in ...

Nekogaršnji glas jo je iztrgal iz teh misli. »Punca, maš vžigalnik?« Nizek, na nulo pobrit frajer krvavih oči, kakšnih dvajset let, pijan, toda povsem vljuden.

Ni takoj zaštekala, kaj hoče. Telesno je bila tu, na Jarunu, njene misli pa so ostale na Kolpi '98.

»Oprosti, malo ognja, maš?« je ponovil in segel po cigareti, zatakneni za uhljem.

»Joj, sori, nimam,« se je končno oglasila in skomi-gnila.

Pobito je odšel, ona pa se je začela razgledovati naokoli in iskati mobi v žepu, da bi preverila, koliko je ura.

Petnajst do enih. To je to. Vstala je s trave in s praznega ruzaka, na katerem je ves čas sedela. Ošinila je izhod s festivala. Ljudje so še naprej vstopali in izstopali, bilo pa jih je dosti manj kot pred eno uro.

Izvlekla je prvo vrečo in se odpravila k najbližjemu košu za smeti, prepolnem praznih pločevink in plastenk. Sklonjene glave je vanjo hitro tlačila kos za kosom, kot da bi hotela potolči rekord. Še na misel ji ni prišlo, da bi jih na tleh zravnila z nogami, kot ji je svetoval Beni.

Roke so se ji potile, srce razbijalo. Ko je spraznila koš, se je odpravila do drugega, vzhodnejše proti nasipu. Odleglo ji je, ko je videla, da tam ni skoraj nikogar. Še drugo vrečo je napolnila do vrha, v nosnice pa ji je vdiral vonj po pivu, koli in bambusu iz vseh teh plastenk, v katerih je bilo še par kapljic. Malo se je sprehodila tudi po travi in pogledala, če je še kje kakšna odvržena plastenka. Naletela je samo na zmečkano vrečko čipsa, in ne da bi vedela, kaj

naj, še to potisnila v vrečo. Ponovno je prišla na glavno stezo, po kateri je hodilo največ ljudi. Ni se obračala, mirno je hodila z dvema skoraj polnima vrečama v rokah. Zapazila je še tretji koš, stopila k njemu in ponavljala postopek. Zdaj se je vse spet zdelo nekako lažje, sploh se ni več ozirala naokoli, popolnoma se je osredotočila na delo.

Končno se je počutila nevidno; izpolnila se ji je največja želja tega večera. Na sebi ni več čutila pogledov mimoidočih. Dojela je, da jo vidijo, a je pravzaprav ne opažajo, in to ji je čisto ustrezalo. V hrupu glasov zdaj ni več razbirala besed, slišala je le še gosenico, ki je mrmrala in hodila mimo nje.

Nepričakovano so jo neke roke objele okoli pasu. Obrnila se je in pred sabo zagledala dobro poznano trojico: Ivano, Saleta in Tiborja, ki so jo gledali s tistim pogledom »nisem te videl sto let«, takoj zatem pa ga je razblinilo začudenje zaradi opravka, pri katerem so jo zalotili.

»Kje si ti, jebenti, kva dogaja?« so jo vprašali skoraj enoglasno. Preplašeno jih je gledala in si nameščala izraz »kako sem vesela, da vas vidim«, počutila pa se je, kot da bi sama potiskala šleper na avtocesti — njene obrazne mišice se niso premaknile niti za milimeter v zeleno obliko.

Vsi štirje so se pretvarjali, da ne vidijo treh velikih črnih vreč, ki jih je odložila na tla za seboj. Začela jih je spraševati o festivalu in nastopih bendov, ki so jih nocoj videli; za to so porabili kakih lepih pet minut, med katerimi je ponovno zadihala.

Po prvem predahu ni več zdržala in izrekla je stavek: »Folk, jebat ga, tu pobiram flaše, čist brez keša sem.« Počutila se je, kot da bi ravnokar izvedla nekaj zelo

vratolomnega in preživela. Molčali so. Videti je bilo, da jim je bilo zdaj huje kot njej.

Prva je spregovorila Ivana. »Ti kar, ti kar,« je zmedeno govorila in razprla vrečko, v kateri so sami nosili prazno embalažo. »Mi smo tole ravno hoteli nekej odvreč, dosti se je spilo, vidiš, koliko je tega,« je naštevala in ji v roko tiščala veliko belo vrečko. Sale in Tibor sta zmedeno kimala in govorila: »Ja, ja.«

»Grem naprej, moram pohitet. Se vidimo,« je rekla, vzela tri svoje vreče in njihove smeti, ki so se minuto prej spremenile v dar, in odšla.

Zapustila je stezo, prečkala cesto in se odpravila po potki po grebenu nasipa, po kateri hodi le malokdo. Dokler je bila na svetlobi, je hodila normalno, ko pa se je končno umaknila v polmrak, je začela divje teči s praznim ruzakom na hrbtu in z vrečami v rokah. Tekla je, vse dokler je niso zbolele noge in ji ni zmanjkalo sape.

Zadihana je nekaj časa gledala okoli sebe. Stala je pred transformatorjem, ki je precej glasno brnel. Vreče je odložila na tla in se usedla na betonsko ploščo. Sezula si je olstarke in jih vzorno zložila ob zidu. Sede na jeziku te čudne gradnje, se je končno počutila spokojno. Plošča ji je grela hrbet, brnenje pa jo je pomirjalo.

Ostala bo tukaj, dokler se ne odloči, kako naprej.

O čemer sem od nekdaj hotela pisati

O batinah, močnih udarcih, ki ne ponehajo, dokler se ne utruji in ne zamrejo zadnji znaki mojega upiranja. Ko končno odide, še nekaj časa čepim, stisnjena ob zid. Še naprej držim sklenjene dlani na obrazu in čelu, svoj edini ščit pred udarci. V nosnicah imam vonj po strojeni koži, od pasu, s katerim me je tolkel. Mesta, po katerih je mlatil, utripajo in žarijo, toda jaz sem ponosna, kakor da bi počela kaj velikega in sijajnega; igram življenjsko vlogo, medtem ko me vse gledališče gleda brez diha.

Stric je babičin najstarejši sin. Po dedkovi smrti je najstarejši moški v hiši. Njega se sprašuje za vse pomembne in nepomembne stvari, ki se tičejo hiše, vrta, hrane, denarja, oljk, vina, olja, računov, pa tudi mene, njegove nečakinje. Namesto njegovega imena se pogosto govori On.

Govori glasno. Iz njegovih ust v glavnem letijo ukazi ali psovke. »Dršte jezike!« zapoveduje v narečju. Ne mara, da se mu ugovarja. Jaz pa počnem prav to. Kljubujem, čeprav vem, kaj se bo zgodilo potem.

Vedno je isto. Rečem nekaj na kratko in potihoma, ravno zatem, ko nam je prepovedal govoriti. Vstane in

se nameni k meni, jaz pa zbežim. Iščem zavetje, bežim na dvorišče, najpogosteje pa v malo shrambo z okencem, skozi katero se lahko potegnem in tako pristanem na drugem koncu hiše. Če se mi to posreči, se zaklenem v babičino sobo in čakam, da ga mine jeza. Toda skoraj zmeraj je hitrejši in me dohiti, še preden se mi posreči izmuzniti se skozi tisti ozki pravokotnik, na katerega se lahko, ker iz leta v leto rastem, vse manj zanašam. Iz svojega pasu izvleče usnjeni jermen ali pa steče na dvorišče, kjer na hitro odlomi leseno šibo, kadar pa se mu ne posreči najti ničesar — udriha po meni s svojo težko lopatasto roko. Pred hujšo nesrečo me reši babica, ki vedno priteče za njim in vpije, naj me pusti.

Po batinah jočem še najbolj zato, ker je na koncu zmagal on, telesne bolečine sem se navadila.

»Tudi mene je pretepal, ko sem bila tvojih let. Vse dokler se nisem poročila,« mi je rekla stara, ko sem jo poklicala enkrat potem, ko me je spet premlatil zaradi neke neumnosti. »Ko vidiš, da ni dobre volje — molči,« mi je svetovala.

xxx

Gremo na polje, on, jaz in babica. Naložimo krampe, kante in vse drugo orodje na njegov oranžni traktor. Moram pomagati, pravi, nisem prišla sem, da bi se samo kopala, sončila in žrla blitvo, sardele in babičine miške.

»Ma te prosin, muči, te prosin ku boga,« mi tiho reče babica, ko hodimo na polje. »Je furjoš, je tašen ku je, ku se rabja, ne smeš neč šrajat.«

Pobiramo krompir, molčim in delam, kar mi je zapovedal. Onadva z babico mečeta krompir na kup, jaz polnim

kanto in jo praznim na traktor. Sonce je tako močno, da nihče ne odpira ust, če ni zelo nujno. Izdaja ukaze, opozarja me, naj pozorneje ločujem krompir, ki je bil po nesreči poškodovan s krampom. Dajem vse od sebe, hočem, da se vidi, da sem vzdržljiva in čvrsta, polna kanta me zanaša, ko hitim, da bi jo čimprej izpraznila in se vrnila po še več. Opravilo je težaško in dolgočasno, kovinska ročka se mi zajeda v dlani. Poskušam se izključiti in mislim na novi Bravo, ki bo čez dva dni prišel v mestni kiosk. Tako mi je rekla teta Franica, ki tam dela. Še obljubila mi je, da bo shranila izvod zame, da mi ga ne pobere nemška mularija, ki je prišla na počitnice v naše mesto.

Traktor je naložen s krompirjem, čas je za vrnitev domov. Z babico se usedeva na kante za njegovim hrbtom, on je spredaj za volanom. Sonce še vedno peklensko greje, stric je gol do pasu. Ko vozi, govori, da sem počasna in lena, da nikoli ne bom za pravo delo. Napenja se, da bi preglasil krehanje traktorja, vidim, kako mu žile na vratu izstopijo od navora. Babica stiska mojo roko in mi šepeta, naj molčim. Branim se, rečem, da ni res, in da sem dobro delala. Vpije name, njegov glas odmeva skozi oljke in škarpe. Neposlušnost, pravi, to je moj greh. Če ne bi bila prekleta klepetulja, se me ne bi niti dotaknil, če bi znala mučit in spoštovat starejše. »Kaštih je edina ruba, ki jo zaslužeš,« razdraženo govori. Zardela in jezna skočim s traktorja in hodim nekaj metrov za njim. Sanjarim, da bi lahko pobegnila čim dlje od njiju, gor v hribe, se skrila v nekogaršnjo kamnito hišico ter tam živela sama in po svoje, brez prepovedi, batin in strahu. »Tam so mungi in kače,« mi je rekla babica pozneje, ko sem ji v besu zaupala

svoj načrt. »Ni mi mar za munge niti za kače,« sem kljubovalno odvrnila.

Ko pride iz službe na kosilo, ga mora pričakati stol, postavljen po znanih pravilih. Ve se, kateri so njegove vilice, žlica in nož, katera kozarec in kuhinjska krpa za brisanje rok in ust morata biti zraven krožnika. Pogrinjanje mize je v glavnem moja naloga. Babica največkrat okoli poldneva pride preveriti, ali je vse prav postavljeno. Včasih se zmedem in postavim stricu napačne vilice, babica, zaposlena s kosilom, pa pozabi preveriti. Včasih je vse prav, toda on vseeno najde razlog za jezo, najbrž zlovoljen zaradi nečesa drugega. Vilice letijo skozi odprto kuhinjsko okno na dvorišče, drugič pa grozi, da bo poln lonec brodeteta zvrnil na mizo.

Stric ne mara, da se govori, ko jemo. Govori lahko samo on. »Gluho kur zemlja,« iznenada reče, ko žveči pražen krompir ali ječmenovo juho, in pograbi veliko steklenko s soljo na sredi mize.

Še posebej mu grejo na živce moje knjige in branje. »Ceu dan ne delaš neč, samo ležiš eno šteješ bukve!« Ko me babica pohvali zaradi odličnega uspeha, stric mrmra sebi v brk: »Oštja, miga ji bojo dale bukve jes!«

Vsako poletje prihajam na otok eno leto starejša, vajena poštenih batin najmanj enkrat tedensko. Ne pritožujem se nikomur več. Sonce, morje in kaštiga; moja poletna razglednica je posebna in drugačna od tistih, ki jih s poletnih počitnic pošiljajo v mesto drugi otroci.

xxx

O tem sem od nekdaj hotela pisati. A nisem, molčala sem in pisala o vsem drugem. O ljubezni, sovraštvu, romancah,

revoluciji, hrani, alkoholu, morju, mestih, glasbi, vojni, vožnji, potresu, revščini. Čakala sem, da bes privre na površje, vse do roba, ko ne bo več mogoče molčati.

Moje kljubovanje je trdovratno, z leti ga trmoglavo krepim. Loščim ga do visokega sijaja in čuvam kakor največjo dragocenost. Nosim ga naprej skozi življenje, saj je to moj edini kapital.

Kaj bi, če ga ne bi imela, če bi me prikrajšal zanj?!

Prazniki

Leže na hrbtu zarije prste v mehka bela vlakna in zapre oči. Kot da bi jo položili v udobno in toplo gnezdo. Ne misli na nič, ne spominja se ničesar.

Še enkrat pretegne celo telo in tako obleži. Ne ve, kdaj je bila nazadnje tako sproščena.

Nima občutka tujega prostora in stvari, ki niso njene. Le kako bi ga tudi imela, že tri leta preživlja v tem stanovanju po šest dni na teden kot gospodinja družine Sertić. On — menedžer v velikem podjetju, ki se ukvarja s trgovino, ona — njegova poslovna tajnica, sin — osem let, najglasnejši v razredu, doma se ne loči od joysticka, hči — dvanajst — obnorena z modernim plesom, pol dneva je v šoli, preostanek v plesnem studiu. In ona — »njihova Manja«, kot jo radi kličejo.

Sertićevi ji zaupajo. Zato so jo zaprosili, naj prihaja vsak dan po nekaj ur, prezrači in zalije rastline, naj se vidi, da nekdo živi v stanovanju, plačali ji bodo, kot da bi delala polni delovnik. Lani so okradli sosede v njihovem nadstropju, ni pomagala protivlomna ključavnica, lopovi so odnesli vso vredno tehniko in zlatnino. Podobnih kraj je bilo vsako leto več in Sertićevi so bili upravičeno previdni.

xxx

Ko so predvčerajšnjim odšli, se ji je stanovanje zazdelo čisto drugačno. Kakor da bi avra Sertićevih nekam odtekla, njo pa je prevzelo neobičajno veselje. Sezula je copate in v nogavicah tapkala po stanovanju, se sprehajala iz prostora v prostor in se smehljala. To je bil prostor, ki osvobaja, opremljen z razkošnim črno-belim pohištvom in z magično razsvetljavo. Na teh devetdesetih kvadratih je bilo nameščeno vse, kar potrebuje družina za udobno življenje. Vsak kos pohištva je bil na svojem mestu, nikjer neprijaznih in ostrih robov, nepraktičnih omar in odvečnih delov. Drsela je skozi stanovanje kakor v kakšni video igri, ki jih igra njihov sin, ko pride iz šole.

Rada je imela njihovo veliko, sodobno kuhinjo. Beli elementi, posod čiste in ravne linije, brez ročk na predalih, štedilnik z bleščeče črnimi keramičnimi ploščicami v obliki narisanih krogov. Hitro se je privadila čistiti in pripravljati hrano v tej kuhinji, najbolj od vsega pa jo je veselil majhen bel radio, vgrajen v kuhinjski element. Prižgala ga je vsako jutro po njihovem odhodu in poslušala glasbo in oddaje, medtem ko je rezala velike kose mesa, ribe in zelenjavo in nalagala umazano posodo v pomivalni stroj.

To stanovanje je poznala do najmanjše podrobnosti, v vsakem trenutku je vedela, kje sta kakšna drobnarija ali predmet, ki so ga domači neuspešno iskali, vse dokler jim ga ni ona pokazala. Že so se navadili, da med kričanjem drug na drugega v pričakovanju pomoči gledajo njo.

Čistila je, kuhala, pospravljala, likala, hodila na tržnico, naročala dostavo špicerije, ki so jo želeli, zalivala rastline

na balkonu, praznila poštni nabiralnik, pisala sporočila in z žeblički pritrjevala opomnike na veliko plutovinasto ploščo v kuhinji. Sčasoma je prevzela še ostale malenkosti. Nihče je ni silil k temu, zgodilo se je nekako naravno.

Prihajala je tudi ob vikendih, ko je bilo treba pomagati pri pripravi hrane za goste. Sertičevi so z leti zredčili večerne izhode, raje so vabili prijatelje z otroki na zgodnjo večerjo. Ob sobotnih popoldnevih je bila gospa Sertić v kuhinji njena asistentka; rezala je meso, ribe, zelenjavo, sire, sama pa je izvajala vse zahtevnejše operacije.

Manja je imela kuhanje v malem prstu, saj je kot pomožna kuharica trideset let preživela v kuhinji velikega hotelskega podjetja. Zdaj, pred koncem delovne dobe, pa je končno tudi sama postala šefica kuhinje.

V manj kot šestih mesecih je iz »ženske, ki čisti«, v telefonskih pogovorih gospe Sertić s prijateljicami postala »naša Manja«.

xxx

Tega prvega dne je šla domov šele zvečer, ko se je zmračilo. Pospravila je stvari v ruzak, še enkrat preverila vse aparate, dvakrat zaklenila in zapustila stavbo.

Po koncu dela se je po navadi odpravila v center mesta. Hodila je po trgovinah, kupila kakšno malenkost in šla na čaj ali toplo čokolado v kakšen nabito poln kafič. Tega večera je preskočila utečeni ritual in se s tramvajem odpeljala naravnost domov. Vstopila je v svojo garsonjero in prižgala luč na malem hodniku. Počutila se je nelagodno, kot da bi prišla zaradi neke nuje ali obveznosti. Raztegnila je trosed in dolgo ležala, nemirna v mraku. Zaspala je šele pred zoro.

Zbudila se je žejna in neprespana. S postelje je opazovala svojo kvadratno kapsulo, kupljeno z denarjem od prodaje propadajočega družinskega stanovanja po moževi smrti. Morala bi biti srečna, ker ima svoje štiri zidove v časih, ko ljudje živijo v stanovanjih, kupljenih na kredit, za katerega garajo vse življenje. Vendar se ji v zadnjih petih letih ni posrečilo, da bi ga vzljubila. Tukaj je zvečine samo spala in večerjala ter skrbela za higieno. Redko je sprejemala goste. »Lušno stanovanje imaš, ravno prav zate,« so ji govorili.

Če malo bolj pomisli, ni nikoli do konca vzljubila nobenega prostora, v katerem je živela. Družinska hiša v predmestju, v kateri je odraščala, nedokončane fasade in okna, ki so prepuščala mrzel ali vroč zrak, je bila tista, iz katere je pobegnila v stanovanje človeka, s katerim se je poročila. Dvajset let sta urejala stanovanje, videti pa je bilo, kakor da bi ves ta čas neuspešno poskušala sestaviti rubikovo kocko; vedno je malo manjkalo, da bi bilo vse tako, kot sta si zamislila.

xxx

Iz omare je vzela platneno torbo, ki jo je sicer imela za potovanja. Vanjo je stlačila nekaj oblek, polnilec za mobilni telefon in kozmetično torbico. Odšla je ven na bleščeče in pekoče jutranje sonce. Namesto da bi šla na tramvaj, je poklicala taksi.

Prispela je v stanovanje in takoj šla pod tuš. V veliki kopalnici je bil poleg tuša še majhen jacuzzi, a si ga je prihranila za kakšen drug dan. Glavo tuša je obesila na primerno višino in zaprla steklena vrata kabine. Drobni trakovi mlačne vode so ji masirali kožo. Tuširanje v tem stanovanju je bilo, tako kot vse drugo, poseben dogodek.

Nekaj minut pozneje se je raztegnila na kosmatem tepihu v dnevni sobi. Ležala je in si praznila glavo od dolgočasnih, šestinpetdeset let starih misli.

xxx

Prvi dan ji je minil kot bi mignil. Šele zvečer je ugotovila, da je lačna. Skuhala je testenine, ki jih je našla v kuhinji, jih začinila s soljo in z olivnim oljem, to ji je zadostovalo. Iz torbe je vzela majhno beležko in zapisala znamko testenin in zvrst. Odločila se je zabeležiti vse, kar bo porabila, in pred njihovo vrnitvijo kupiti vse te reči v trgovini.

Sertičevi niso imeli televizorja, vsaj ne takšnega, kakršnega je bila vajena. TV-program in filme so gledali na velikem platnu, ki se je z daljincem spustilo preko cele stene dnevne sobe.

V mikrovalovki je spekla kokice, se zvalila v fotelj in zagnala hišni kino. Našla je program, kjer so prikazovali dokumentarec o jatah kanadskih žerjavov. Gledala je njihove tanke, dolge noge in gracilno hojo. Mehek moški glas je pripovedoval, kako ti žerjavi pozimi letijo vse od Aljaske do Floride in Mehike. Udobno nameščena je zaspala na kavču.

Zjutraj jo je iz sna iztrgala glasna reklama za afriški safari. Potipala je za daljincem in izključila projektor. Skozi polodprto okno se je slišalo otroško vpitje zunaj. Dvignila je rolete in zagledala tri — fante. Vsi trije so nosili široke hlače, teniske in prevelike šilt kape. Videti so bili kot najstniki iz ameriške serije. Spustila je rolete in se vrnila v svet stanovanja.

Zalivala je rože in rastje, postavljeno na majhnem balkonu, obrnjenem k notranjemu dvorišču. V lončnicah

so bile vrtno vijolice, pelargonije, drevo življenja, timijan, sivka. Ko se bo popoldne sonce obrnilo na to stran, jih bo odnesla notri, da ne pocrkajo od vročine.

Tretjega dne je začela premišljevati, kaj počne. Kaj bi rekli Sertićevi, če bi jo zdaj videli tu; kako se dotika njihovih stvari, prižiga projektor, leži na kosmatem tepihu, se tušira v kopalnici, je za njihovo mizo iz njihovih krožnikov? Pregovarjala se je sama s seboj. Kaj, če izvejo, toda ... ne morejo ..., če bo previdna in tiha. Sosedo vedo, da prihaja enkrat na dan pogledat stanovanje, njim ne bi smela biti sumljiva. Po špecerijo bo hodila na dva dni, v sosednjo četrt, da je ne bi kdo videl. Sicer pa je v tukajšnji samopostrežbi redko videvala ljudi iz tega bloka, ker je večina špecerijo naročala z dostavo ali pa se s svojimi terenci zapeljala enkrat mesečno v veliki šoping.

Ostala bo. Čas je, da vsaj enkrat ustreže sebi.

Vstala je iz fotelja in se z dlanmi pogladila po majici, kakor da bi otrsela s sebe drobtinice slabe vesti.

xxx

Že deset dni je pri Sertićevih in zdi se ji, da je postala druga oseba. Ne je tako hitro kot prej, uživa ob vsakem zalogaju, kakor da bi imela tukajšnja hrana boljši okus. Tudi spi bolje. Zdi se, da je njihov kavč bolj zdrav za hrbtenico, saj se zbujajo spočita in čila. Ima občutek, da se ji je popravila polt, očitno je tudi voda kvalitetnejša; na vseh pipah imajo filter za vodni kamen.

Včeraj je šla dol v mesto in kupila lepo, izrazito škrlatno majico; sicer redko izbira tako žive barve. Sploh se ni ozirala na ceno, samo sprehodila se je do blagajne.

Nekajkrat so klicali, vedno je bila gospa na zvezi. *Ja, vse je v redu, rože redno zaliva in zrači stanovanje.*

Delala ni tako rekoč nič, toda njeni dnevi so bili polni. Začela je prelistavati knjige, ki jih je našla na polici v dnevni sobi. Njeno pozornost je vzbudila debela in težka knjiga, na naslovnici je bila fotografija debela v snegu, prekrita z ivjem. Ni si mogla predstavljati, da takšni prizori nekje zares obstajajo. Redko je potovala. Spominjala se je le nekaj izletov, enkrat na Blejsko jezero, drugič v Trst, pozneje z možem v Sarajevo, po poroki. Ni bilo ne časa ne denarja, potem pa niti volje več. Sčasoma se ji je začelo dozdevati, da so potovanja precenjena, ni marala, če se je kdo preogosto hvalil z njimi.

Zavidala jim je stanovanje in življenje, ki so ga živeli. Bilo ji je smešno, ko je pomislila, da oni svojega stanovanja sploh ne dojemajo kot posebnega in da se nad njim pogosto pritožujejo znancem in prijateljem. Ona ve, kako se motijo, čeprav jim tega ni nikoli rekla, ker je niso niti vprašali. Namesto tega jo vsako jutro vprašajo, kako je. To vprašanje izustijo nekako hitro, mimogrede, redko jo pogledajo v oči. Sertićevim se vedno kam mudi, vsak družinski član ali članica ima svoj zgoščen tedenski raspored.

Dobro, da se je odločila ostati. Tako je bilo stanovanje pod stalnim nadzorom.

xxx

Vrnili naj bi se že preko vikenda, to ji je včeraj rekla gospa po mobitelu. Na morju se je že pred nekaj dnevi naglo ohladilo, otroci so se začeli dolgočasiti, komajda jih obvladata v apartmaju. Prosila jo je, naj jim pred prihodom napolni hladilnik,

gotovine je dovolj v tretjem predalu pod knjigami v dnevni sobi. Naj tudi sebi kupi kaj dobrega, kar ima najraje.

Tovorila je vreče navkreber k njihovemu bloku in v sebi zaznavala žalost. Pričakovala je, da bodo ostali dlje, čas ji je prehitro zbežal.

V stanovanje je prišla premočena od potu. Bil je soparen večer, ta nesrečni dež, ki Sertićeve preganja nazaj domov, pa še ni prišel do Zagreba.

Zjutraj se je lotila zadnjega čiščenja pred njihovo vrnitvijo. Hodila je po stanovanju. Police, fotelji, kotna garnitura, delovne površine in šank v kuhinji, jedilnica; vse je videti tako, kot je bilo, preden so odšli. Ostali so samo njeni, očem nevidni, odtisi na predmetih.

Sedla je na rob kavča in se potem prevalila na hrbet. Kdo ve, ali ji bo še kdaj kje tako lepo in spokojno, se je vprašala, razmišljujoč, ali naj se nocoj vrne domov.

Vročina jo je omamila in tako je zaspala oblečena in z natikači na nogah. Zbudila se je šele zvečer, prižgala klimo in šla pod tuš. Odšla bo zgodaj zjutraj, čim se bo zdanilo. Nastavila je budilko na mobitelu in ponovno spokojno zaspala v položaju fetusa.

Zbudila se je ob šestih zjutraj. Ni se ji ljubilo vstati, zato je še malo zaprla oči in sanjarila.

Dve uri pozneje je bila končno na nogah. Bil je čas, da se odpravi. Torbo s svojimi stvarmi je pripravila že sinoči. Začutila je lakoto. V kuhinji je odprla pločevinko tune z zelenjavo in zajtrkovala ob glasbi na radiu.

Predvajali so neki italijanski etno, zaradi harmonike je postala občutljiva in čez kakšno minuto jo je pripeljala do smešne ganjenosti, skoraj do solz. Pobrisala je mizo, vrgla

smeti v polivinilasto vrečko in tedaj se je nečesa spomnila. V hladilniku ji je ostala steklenica vina, ki se je mora znebiti. Odhitela je ponjo, jo nekaj trenutkov gledala v roki, nakar jo je odprla in si natočila kozarec. Zaplesala je. Bosa se je zavrtela po zložčenem parketu v dnevni sobi. Tvegala je in odplesala s kozarcem v roki do belega kosmatega tepiha, ta poteza ji je dvignila razpoloženje. Nasmehnila se je. »Nora si,« si je rekla na glas. Plesala je skoraj pol ure, dokler ni popila vina do konca.

Skočila bo še na vece.

Sedela je na školjki in čutila, kako ji lica žarijo od vina in plesa. Potegnila je vodo, odprla pipo in si umila roke. V ogledalu so ji sijala lica in oči. Drugačna je, v teh dveh tednih se je nekaj na njenem obrazu spremenilo.

Slišala je ropot. Zdrznila se je, in ko je planila ven, je s stegnom udarila v podboj. Bolečina se je pomešala s paniko.

»Vid, spusti to na tla in mi pomagaj,« je slišala gospo Sertić.

Prišli so prej, jesus kristus, kaj bo zdaj. Dlani je pritisnila na razžarjena lica in stopila na hodnik.

»Manja!« je vzkliknila gospa Sertić. Stala je pri odprtih vhodnih vratih, in obdana s torbami in polivinilastimi vrečkami, presenečeno strmela vanjo. Otroka sta stekla dol po drugo prtljago.

»Kaj vi ...?« je začela in takoj dojela, da bi morala gospa Sertić to vprašati njo. Prizadevala si je umiriti telo, čeprav so se ji tresle noge in roke.

»Odpravili smo se prej, da ne pademo v gnečo,« ji je pojasnila, in ne da bi jo nehala gledati, priprla vrata in vstopila v dnevno sobo.

Tam je na stekleni mizi zagledala prazno steklenico in vinski kozarec, na dnu katerega se je zgostilo nekaj kapljic temne škrlatne tekočine. Obračala se je v sobi in opazila njeno potovalko, prislonjeno ob steno.

»Kaj je to?« je vprašala in z gnusom prijela pecelj kozarca. »In tole?« je pokazala na torbo.

Molčala je, gospa Sertić pa ni nehala strmeti vanjo.

»A mi ne morete odgovoriti, Manja?!« je rekla in sedla na kavč, ne da bi jo nehala gledati.

Medtem so se skozi vrata vsuli gospod Sertić in otroka.

»Manja!?!« je presenečeno izustil. Deklica je imela na ušesih velike slušalke, iz katerih se je slišalo glasbo, nje ni niti pogledala, marveč je brez besed šla naprej v svojo sobo. Fant je šel za njo. Gospa Sertić je hitro vstala s kavča, pristopila k možu in mu nekaj po tiho govorila ter potegnila za njima vrata harmoniko.

Slišala je njune glasove, ni pa mogla razbrati, o čem govorita. Stegnila je dlani pred sabo in umirjala drhteče prste. Hkrati sta jo bolela želodec in glava. Rada bi se usedla, a zdelo se ji je, da v tem trenutku nima te pravice.

Gospa in gospod Sertić sta se kmalu vrnila v sobo in ponovno zaprla vrata za sabo. Sedla sta na kavč drug poleg drugega in zijala vanjo.

»Manja, kaj se dogaja tukaj?« je blago vprašal gospod Sertić, kimajoč svoji ženi.

»Sedite,« je dodal in pokazal na fotelj.

Sedla je in začutila, da ji obraz spet žari. Njegova naklonjenost se ji je zdela srhljiva, ko bi vsaj vpil nanjo, to bi laže prenesla.

»Pazila sem na stanovanje,« je končno rekla in se pograbila za zapestja.

»Vsekakor,« je odgovoril gospod Sertić. »Samo pojasnite nama, kaj ste počeli tukaj ob devetih zjutraj. In kako so se znašle tukaj te stvari?« je pokazal na njeno potovalko. Gospa Sertić je prekrizala noge in glasno zavzdihnila.

»Prišla sem k vam ... in ostala ... ni se mi dalo domov ... in ...«

»Vedela sem,« jo je prekinila gospa Sertić in odšla v kuhinjo.

»Nisem vas razumel. Kdaj ste prišli?« je vprašal in nagrbančil obrvi.

»Naslednji dan ... po vašem odhodu.«

»Mhm,« je premolknil. »Pa kaj ste počeli tu ... vse te dni?«

Gospa se je vrnila iz kuhinje s kozarcem vode in z rezino limone.

»Nič ... zalivala rastline, zračila ... vse, kar ste mi rekli ... ne vem, kaj mi je bilo ... oprostite mi, prosim vas ...,« je izgovorila na dah in sklonila glavo.

»Manja, nismo se tako zmenili,« je skoraj ravnodušno rekel. Gospa Sertić je stiskala limono v kozarec z vodo.

»Kje si spala? V najini postelji?« jo je naenkrat vprašala.

»Ne, tu, na kavču.«

»Jaz pa tudi kar nekaj sprašujem. Kot da bi ji lahko verjela ...,« je živčno vzkliknila gospa, dokler ji mož ni položil roke na koleno in ji tako dal znamenje, naj se umiri.

»To je zelo neugodna situacija za naju. Postali ste tako rekoč članica naše družine. Potem pa ... tole. Ko bi vsaj rekli, vprašali ...,« je z obžalovanjem našteval.

Molčala je. Čakala je, da povesta, kaj sta se odločila, in da se ta zgodba konča.

Gospod Sertić je vstal in zapustil dnevno sobo. Dvignila je glavo in zagledala namuljeni gospejin obraz.

»Ničesar se nisem dotaknila,« je tiho rekla.

Gospa Sertić se je začela histerično smejati. Malo se ji je tudi zaletelo, tako da je popila nekaj požirkov limonade, da bi si očistila grlo.

Gospod se je vrnil. Podal ji je belo kuverto.

»To je vse, kar vam dolgujeva. In majhen dodatek, da se boste laže znašli.«

»Hvala,« je rekla, vzela kuverto, naredila nekaj korakov do izhoda in pazljivo zaprla vrata za seboj.

xxx

V tramvaju je začela jokati. Glavo je obrnila k šipi, da ljudje ne bi strmeli vanjo. Približala se ji je stara gospa. »Karkol je, ni tok hudo. Vedno je lohka slabš, jest to dober vem,« je stresla z glavo in izstopila na naslednji postaji.

Kako ji je sploh prišla na misel taka neumnost? Pohlep in želja, da bi vsaj teh nekaj dni hodila v tujih čevljih.

Odločila se je izstopiti dve postaji prej, ni več mogla prenašati pogledov. Hodila je hitro, saj je komaj čakala, da pride v stanovanje in se v polmraku stegne na kavču.

Prispela je do bloka, se povzpela v svoje nadstropje in porinila ključ v ključavnico. Ni šel do konca, nekaj je škrtalo, prijela je kljuko in z vso močjo odsunila vrata.

V stanovanju je bilo razsulo. Namesto televizorja je zijala praznina, tam, kjer je bila stenska ura, se je videla bela krožnica. Vsi predali so bili odprti. Ni bilo mikrovalovke

niti starega moževega gramofona, ki ga je shranila za spomin. Hladilnik je bil napol izvlečen, očitno so na polovici podviga dvignili roke nad njim.

Zavrtele se ji je v glavi. Z rokami se je oprijela naslonjala stola in tako sključena stala nekaj minut, zaprtih oči.

Obisk

Nikomur nismo povedali, da gremo. Vedeli smo, da bi nam prepovedali. Zato smo naredili po svoje.

Vsak od nas štirih je poskrbel za nekaj. Dino je z denarjem, ki smo ga zbrali, kupil kavo in kekse, Đana je izvirtala naslov, jaz sem določila čas, Marko je preveril vozni red avtobusa, ki je vozil v njeno četrt.

Redko smo šli tako daleč. Ta četrt se je razlikovala od tiste, v kateri smo živeli. Pri nas so prevladovala nizke stavbe in trinadstropne hiše, obdane z vrtovi in dvorišči, razredničarka pa je živela v velikem nebotičniku v devetem nadstropju. Ogledalo v liftu je bilo z rdečimi in črnimi spreji počeckano z navijaškimi gesli, v njem smo se komajda videli. Ko smo izstopili, nas je pričakal dolg in mračen hodnik z desetino stanovanj; pogledali smo vsaka vrata, iskaje njen priimek.

Pozvonili smo. Odprl nam je zmedeni mladenič v beli majici s kratkimi rokavi. Videti je bil zagotovo deset let starejši od nas.

xxx

Ona je bila daleč od običajne učiteljice tistega časa. Nekateri so jo imeli za odštekano, drugi za noro, mi smo bili ponosni, ker je bila drugačna od ostalih.

Po navadi so razredničarke svoje razrede peljale na dolgočasne sprehode po bližnjih parkih ali na hrib nad mestom, ona pa nas na organizirane izlete z avtobusom v mesta, kilometre oddaljena od našega. Planinarili smo, se plazili po jamah, bivali po počitniških hotelih, imeli prve otroške zabave po sobah in bili nesrečni, kadar so nas starši prisilili, da smo zaradi bolezni ostali doma.

Včasih se je tako razjezila, da nas je kaznovala s šibo po odprtih dlaneh. Ukazala nam je, naj vstanemo, ona pa je šla od klopi do klopi in pravilno odmerjala udarce. Deset minut pozneje smo pozabili, da se je sploh kaj zgodilo, smejali smo se drug drugemu in dražili tiste, ki so si izšibane dlani jokaje drgnili v šolske bele halje. Bali smo se je, a smo jo imeli radi, ker z njo ni bilo nikoli dolgčas.

Poučevala nas je kemijo in biologijo, vendar pa je včasih cela ura potekala tako, da je na tablo s kredo risala otok. To je bil njen Otok, na njem pa kraj, v katerem se je rodila in odrasla. O njem je govorila doživeto, kakor da ne bi obstajala učni načrt in program, kakor da bi imela ves čas tega sveta, da nam pripoveduje o svojem otroštvu, krajih na otoku, trajektni luki in pristaniščih, oslih, ki jih je jahala kot deklica ...

Včasih je bila na izletih povsem drugačna kot v učilnici. Razjokala se je ali se vznemirila, mi pa nismo dojeli, zakaj, samo utihnili smo in čakali, da se neurje poleže. Ali pa je nenadoma postala napadalno vesela in se tako smejala, da so ji prišle solze v oči, in kmalu je ves razred, držeč se